

2025-09-25

Klimat- och näringslivsdepartementet KN2025/01166
Sametingets dnr 2025–1310

Avseende Naturvårdsverkets förslag till förordning om elbilspremie i rapporten med underlag till Sveriges sociala klimatplan

Sametinget har mottagit Klimat- och näringslivsdepartementet remitterade underlag med förslag om en elbilspremie och har följande synpunkter och förslag.

Utveckla det miljömässiga perspektivet i underlaget

Elbilspremien riktar sig till hushåll (privatpersoner) med inkomster upp till 80 procent av medelinkomst och som bor i landsbygdskommuner eller i andra områden med begränsad tillgång till kollektivtrafik. Premien syftar till att stödja utsatta transportanvändare som är särskilt påverkade av EU:s utsläppshandelsdirektiv (ETS 2). Det är ett styrmedel som syftar till att lösa fördelningsmässiga eller sociala problem mer än miljöproblem, enligt underlaget.

Sametinget ser att förslag och argumentation med anledning av förslagets eventuella miljö- och markpåverkan därmed delvis faller bort, utifrån de givna förutsättningarna. Vi vill ändå lyfta det faktum att förekomsten av flera av batterimetallerna finns inom Sápmi (samiskt kärnområde), och att exempelvis gruvplaner för Rönnebäcken (nickel) och utanför Kiruna (b.la. grafit) påverkar renskötselns markanvändning i områdena.

Även i remissunderlaget nämns att miljöpåverkan från gruvverksamhet sker genom förändrad markanvändning, och att en stor del av den negativa miljöpåverkan av batteriproduktion uppstår där metallerna bryts. I underlaget påpekas dock att metallutvinningen idag främst sker utanför Sverige och EU. Sametinget instämmer i detta, men menar att inriktningen i den svenska politiken idag pekar mot en utveckling med fler gruvor i Sverige och Sápmi. Regeringen hävdar att:

”den enskilt viktigaste åtgärden för gruv- och mineralnäringens förnyelse är upptäckten av nya fyndigheter – vare sig det rör sig om helt nya fyndigheter eller fyndigheter i anslutning till redan befintlig verksamhet. Sverige har stor potential att bidra till Europas försörjning av kritiska och strategiska råmaterial, bland annat genom den geologiska potential för många råmaterial som finns i Sverige. Därför har regeringen i budgetpropositionen för 2024 beslutat om ett tillskott på 70 miljoner kronor till SGU för att myndigheten ska utveckla sitt arbete med att främja mineralutvinning i Sverige. /.../ Det här är den största satsningen på kartläggning av malmpotentiella områden och främjande av mineralutvinning på flera decennier, vilket visar på hur regeringen prioriterar arbetet med att främja en tryggare

mineralförsörjning./.../ Miljöbalken skapades för nära 25 år sedan och lagen ska accelerera den gröna omställningen – inte försvåra den. Det krävs snabba och förutsägbara tillståndprocesser för att Sverige ska kunna möta klimatomställningens utmaningar och säkra näringslivets konkurrenskraft där Sveriges miljökrav ska vara i linje med EU:s regelverk. Regeringen har därför fattat beslut om att tillsätta en utredning om förkortade och förenklade tillståndprocesser enligt miljöbalken. Att förenkla och förkorta miljötillståndsprövningen är en viktig del av Tidöavtalet.”¹

Enligt 3 kap. 5 §, första stycket miljöbalken ska mark- och vattenområden som har betydelse för renskötseln skyddas mot åtgärder som kan påtagligt försvåra näringsens bedrivande. Enligt andra stycket ska områden av riksintresse för renskötseln skyddas mot sådana åtgärder. Renskötseln är en förutsättning för den samiska kulturen och riksintresseskyddet för renskötseln tillkom p.g.a. renskötselns svårigheter att hävda sig mot starka exploateringsintressen². Sametinget ser därför att det remitterade underlaget bör kompletteras med en beskrivning av ovanstående inriktning inom den svenska politiken idag, samt de politiska incitament som avser medge utökad gruvverksamhet, som i sin tur ökar miljöpåverkan och inverkan på renskötselns markanvändning i de aktuella områdena.

Vid uppföljning bör möjligheten att omfatta även mikroföretag utredas

Förslagen begränsas bland annat av sociala klimatfondens specifika mål, EU-regler samt nationella lagar och föreskrifter. På grund av EU:s statsstödsregler omfattas inte enskild näringsverksamhet, enligt underlaget. Vidare anges att det inte finns några planer på att ge stöd för dessa företags inköp av elbilar mot bakgrund att ett ytterligare stöd skulle vara behäftat med ytterligare administrativa kostnader eftersom företagets och privatpersonernas ansökningar till ett elbilstöd skulle behöva se olika ut.

Sametinget vill lyfta att det i det aktuella området (t.ex. landsbygds-, glesbygds- och tätortsnära landsbygdskommuner) återfinns många samiska näringsföretagare som ofta består av mikroföretag, exempelvis renskötare, slöjdare, kulturarbetare och småföretagare inom samisk besöksnäring, matproduktion mm. Sametinget föreslår - trots ovanstående argument mot att inkludera premien även för mikroföretag som framförts i det remitterade underlaget – att även målgruppen mikroföretagare bör omfattas av premien. Förslagsvis kan detta utredas i samband med avrapporteringar till EU-kommissionen om genomförandet av Sveriges nationella klimatplan.

I ärendet har kanslichef Lars-Ove Sjajn beslutat, efter föredragning av enhetschef Eli Larsdotter och handläggare Ulrika Hannu.

¹ <https://www.regeringen.se/regeringens-politik/naringspolitik/fragor-och-svar-om-gruvor/>

² Prop. 1985/86:3